

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-178>

УДК 332.1:330.322

ОРГАНІЗАЦІЙНА ТА ІНСТИТУЦІЙНА ОСНОВИ ЗАЛУЧЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ДЛЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ

ORGANISATIONAL AND INSTITUTIONAL FRAMEWORK FOR ATTRACTING INTERNATIONAL INVESTMENT FOR THE DEVELOPMENT OF TERRITORIAL COMMUNITIES IN UKRAINE

Безпарточний Максим Григорович

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економіки, підприємництва та маркетингу
Національний університет

«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3765-7594>

Безпарточна Олеся Станіславівна

доктор філософії (Болгарія),
офіційний представник Вищої школи безпеки та економіки в Україні

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0919-2972>

Ломоносов Дмитро Анатолійович

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки,
Херсонський навчально-науковий інститут
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4394-1807>

Bezpartochnyi Maksym

National University "Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic"

Bezpartochna Olesia

Higher School of Security and Economics in Ukraine

Lomonosov Dmitro

Admiral Makarov National University of Shipbuilding,
Kherson Educational-Scientific Institute

У статті розглянуто складові елементи організаційної та інституційної основ залучення міжнародних інвестицій для розвитку територіальних громад в Україні. Ідентифіковано основні проблеми в Україні, які перешкоджають залученню міжнародних інвестицій для розвитку територіальних громад. За результатами авторського дослідження встановлено, що для усунення відповідних проблем та пом'якшення ризиків і безпекових викликів з метою залучення міжнародних інвестицій для розвитку територіальних громад України, у т. ч. післявоєнної відбудови країни необхідним є підвищення ефективності функціонування органів місцевого самоврядування та прозорості бюджетів, розвиток інфраструктури територіальних громад, забезпечення якості системи менеджменту громад та удосконалення чинної нормативно-законодавчої бази щодо підтримки міжнародних інвесторів.

Ключові слова: фінансова спроможність, міжнародні інвестиції, бюджет, місцеві органи влади, територіальні громади, територіальний розвиток, маркетинг територій, державно-приватне партнерство, інфраструктура, управління ризиками, агентства підтримки інвестицій, міжнародні структури, ризики, безпекові виклики.

The article considers the constituent elements of the organisational and institutional framework for attracting international investment for the development of territorial communities in Ukraine. The main problems in Ukraine that hinder the attraction of international investment for the development of territorial communities are identified. It is established that the organisational basis for attracting international investment for the development of territorial communities in Ukraine is based on the current regulatory framework for investment activity, ensuring the effective functioning of local authorities on the basis of decentralisation and the optimal formation of financial resources of territorial communities, carrying out information and educational activities to attract international investment, monitoring and evaluating the effectiveness of international investment, ensuring the development of infrastructure of territorial communities. The article describes the constituent elements of the institutional framework for attracting international investment for the development of territorial communities in Ukraine, which include institutions and investment support agencies, mechanisms of public-private partnership, information and analytical support and marketing of territories to attract international investment for territorial development, staff development and quality assurance of educational programmes in territory management in accordance with the needs of the local labour market, and so on. Based on the results of the author's research, measures are proposed to eliminate relevant problems and mitigate risks and security challenges in order to attract international investment for the development of territorial communities in Ukraine, including post-war reconstruction of the country by improving the efficiency of local governments and budget transparency, developing the infrastructure of territorial communities, ensuring the quality of the community management system and improving the current regulatory framework to support international investment.

Keywords: financial capacity, international investment, budget, local authorities, territorial communities, territorial development, territorial marketing, public-private partnership, infrastructure, risk management, investment support agencies, international structures, risks, security challenges.

Постановка проблеми. Необхідність залучення міжнародних інвестицій у розвиток територіальних громад в Україні зумовлена як внутрішніми, так і зовнішніми чинниками. Внутрішні чинники ґрунтуються на організаційних аспектах фінансової підтримки розвитку територіальних громад в Україні через недостатній обсяг ресурсів, які формуються та спрямовуються на забезпечення видатків, покриття відповідних витрат громад тощо. Більшість територіальних громад в Україні стикаються з обмеженістю фінансових ресурсів, особливо в умовах воєнного стану, які необхідні для реалізації низки проєктів у сфері критичної інфраструктури (особливо комунікації та енергетики), охорони здоров'я, освіти та соціального забезпечення, екології, пріоритетних секторів економіки регіону. Інституційна складова проявляється у здійсненні політики децентралізації та необхідності підвищення автономності територіальних громад в Україні, що також потребує відповідного фінансування, у т. ч. залучення міжнародних інвестицій. З моменту впровадження реформи децентралізації в Україні територіальні громади отримали більше повноважень і можливостей, проте для реалізації масштабних інфраструктурних проєктів необхідно залучати міжнародні інвестиції, а також сучасні технології та впроваджувати міжнародний досвід. Міжнародні інвестиції сприяють створенню нових підприємств та робочих місць, розвитку підприємництва та формуванню сприятливого соціально-економічного клімату в територіальних громадах. Це також

стимулює зайнятість і підвищує доходи місцевих бюджетів. Відповідно, у свою чергу, міжнародні інвестори висувають вимоги до прозорості, звітності та ефективного використання залучених фінансових ресурсів. Це має стимулювати територіальні громади підвищувати рівень управління та запроваджувати відповідні механізми сприяння територіальному розвитку. Зазначена наукова проблема має щільний зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями щодо розвитку міжнародної співпраці територіальних громад та необхідності повоєнного відновлення територій України. Оскільки мають місце значні руйнування в окремих територіальних громадах, потребують відновлення життєво важливі об'єкти інфраструктури та створення умов для повернення переселенців та біженців із-за кордону в Україну. Крім того, міжнародні інвестиції відкривають доступ до нових ринків збуту, запровадження сучасних технологій і практик управління, інтеграції територіальних громад України до Європейського економічного простору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній науковій літературі мають місце публікації авторів, які присвячені досліджуваній проблемі. Так, зокрема, Баланюк І. Ф. та Іваночко Б. Р. пропонують заходи щодо залученню інвестицій до територіальних громад України для розвитку підприємництва за рахунок впровадження маркетингової стратегії [1, с. 48–49]. Інші автори досліджують інституціональне забезпечення фінансування розвитку територіальних громад та пропонують

комплексний підхід і використання антикризових інструментів управління [2, с. 140–147; 7, с. 195–196]. Важливого значення у сучасних наукових дослідженнях щодо інвестиційної привабливості територіальних громад приділено ресурсному потенціалу та його діагностиці, що здійснює суттєвий вплив на залучення міжнародних інвестицій та полягає у необхідності вдосконалення принципів інвестиційної політики через відповідне правове поле [3–4; 8]. Низка дослідників приходять до висновку, що євроінтеграційні процеси економіки України значно покращать процес залучення міжнародних інвестицій до територіальних громад та сприятимуть удосконаленню політики управління інвестиційною діяльністю [5–6]. Для залучення міжнародних інвестицій до територіальних громад необхідно володіти відповідним методичним інструментарієм бізнес-планування та розробки інвестиційних паспортів територій, зазначені аспекти досліджено авторами у публікаціях [9–10]. Використання практичних інструментів інвестиційної політики та розробка і реалізація стратегій інвестиційного забезпечення територіальних громад в Україні розглянуто авторами у відповідних дослідженнях [11–12; 16]. Важливим аспектом інвестиційної діяльності територіальних громад в Україні є використання цифровізації органами державного управління, про концептуальні основи та механізми управління здійснено дослідження у статті авторів – Пивовар П. В., Тарасович Л. В., Присяжна Т. Т. [13, с. 62–66]. Перспективи формування та управління фірмовими ресурсами територіальних громад в Україні та місце міжнародних інвестицій також знайшли своє відображення у публікаціях авторів [14–15].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Враховуючи кількість наукових досліджень та публікацій у царині інвестиційної діяльності та політики територіальних громад України, зростання потреби у фінансових ресурсах задля забезпечення розвитку громад, наразі залишаються мало-дослідженими питання щодо організаційної та інституційної основ залучення міжнародних інвестицій для розвитку територіальних громад в Україні.

Мета статті: дослідити та охарактеризувати складові елементи організаційної та інституційної основ залучення міжнародних інвестицій для розвитку територіальних громад в Україні за умов ідентифікації сучасних проблем, ризиків та безпекових викликів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Залучення міжнародних інвестицій у розвиток територіальних громад України є важливим завданням, але цей процес стримується низкою проблем, ризиками та безпековими викликами. Вважаємо за доцільне розглянути окремі з них.

Найвагомішими, за нашим переконанням, є економічні проблеми, які зумовлені нестабільною ситуацією, пов'язаною із військовим станом, що знижує привабливість об'єктів територіальних громад для міжнародних інвесторів. Це відображається на бюджетах територіальних громад, які часто мають недостатній обсяг фінансових ресурсів для співфінансування проєктів або виконання умов міжнародних інвесторів. У багатьох територіальних громадах України відсутня сучасна транспортна, енергетична та цифрова інфраструктура, необхідна для реалізації середніх та крупних інфраструктурних проєктів.

Не менш важливими є політичні та правові проблеми, що стримують залучення міжнародних інвестицій до територіальних громад України. Зокрема, високий рівень корупції та непрозорість господарських процесів відлякують потенційних інвесторів; недосконале законодавство та часті зміни в законодавстві, відсутність чітких механізмів захисту прав інвесторів створюють додаткові ризики ефективного вкладення капіталу та репатріації інвестицій; складність процедур отримання дозволів і погоджень уповільнює реалізацію інвестиційних проєктів.

До вищезначених проблем додаються й соціальні. Низький рівень кваліфікації кадрів та брак кваліфікованих працівників через зовнішню та внутрішню міграцію, зниження платоспроможного попиту стримує реалізацію сучасних проєктів. Відсутність ініціативності та залучення населення до проєктів створює додаткові бар'єри для міжнародних інвестицій.

Інституційні проблеми проявляються у слабкій спроможності територіальних громад та належного рівня управлінської компетенції для співпраці з міжнародними інвесторами. Окремі територіальні громади не мають інвестиційних паспортів, не можуть чітко визначити напрями подальшого розвитку, виходячи із наявних ресурсів, а також сформувати якісні інвестиційні пропозиції та економічно обґрунтовані проєкти, які могли б зацікавити міжнародних інвесторів, бракує спеціалізованих органів, які б працювали над залученням і супроводом міжнародних інвесторів.

Воєнні та безпекові ризики супроводжуються руйнуванням інфраструктури територіальних громад та значно знижують привабливість України для міжнародних інвесторів. У багатьох територіальних громадах залишається високий ризик, пов'язаний із мінуванням територій, що унеможливає здійснювати ефективно господарську діяльність та залучати й освоювати міжнародні інвестиції. Також міжнародні інвестори побоюються ризиків втрати капіталу через воєнні дії.

Культурні та комунікаційні бар'єри стримують співпрацю територіальних громад із міжнародними інвесторами. Так, відсутність кваліфікованих фахівців зі знанням іноземних мов ускладнює комунікацію між контрагентами; через історичні та культурні відмінності міжнародні інвестори формують упереджене ставлення до українських партнерів.

Вищезазначені проблеми, ризики та безпекових виклики, з якими зіткнулися територіальні громади в Україні негативно відобразилися на залученні міжнародних інвестицій та фінансовій спроможності громад реалізувати власні інфраструктурні проєкти.

У межах тематики дослідження важливим є визначення складових елементів організаційної та інституційної основ залучення міжнародних інвестицій для розвитку територіальних громад в Україні та надання їм відповідної характеристики. У таблиці 1 нами визначені ці складові елементи.

Організаційна основа залучення міжнародних інвестицій для розвитку територіальних громад в Україні включає в себе декілька ключових складових, які забезпечують ефективно залучення та використання інвестицій,

спрямованих на економічне зростання, модернізацію інфраструктури та підвищення життєвого рівня населення. Відповідно до інформації, яка представлена у таблиці, нами визначено 6 складових.

Нормативно-правова база організаційної основи залучення міжнародних інвестицій для розвитку територіальних громад в Україні спрямована на забезпечення юридичної стабільності та прозорості є критично важливою для інвесторів. Включає законодавство, що регулює інвестиційну діяльність, зокрема, Закони України «Про інвестиційну діяльність», «Про режим іноземного інвестування»; законодавство про захист прав інвесторів, включаючи антикорупційні програми, запровадження міжнародних стандартів захисту інвестицій та підтримку верховенства права; законодавство щодо децентралізації, яке дозволяє територіальним громадам залучати міжнародні інвестиції на основі місцевих потреб і пріоритетів; впровадження електронного урядування та надання доступу до державних послуг онлайн для спрощення та прозорості інвестиційного процесу. Важливу роль також відіграють норми законодавства щодо індустриальних парків, державного регулювання на місцевому рівні.

Місцеві органи влади здійснюють організаційну та комунікаційну підтримку через створення органів чи агентств, що спеціалізуються на залученні міжнародних інвестицій на місцевому рівні; забезпечують розвиток інфраструктури підтримки інвестицій через організацію інвестиційних форумів, створення центрів підтримки бізнесу та бізнес-інкубаторів, агентств територіального розвитку та залучення інвестицій, проведення тренінгів

Таблиця 1

Складові елементи організаційної та інституційної основ залучення міжнародних інвестицій для розвитку територіальних громад в Україні

Організаційна основа	Інституційна основа
Нормативно-правова база	Інституції та агентства підтримки інвестицій
Місцеві органи влади	Державно-приватне партнерство
Інформаційно-просвітницька діяльність	Інформаційно-аналітична підтримка та маркетинг територій
Моніторинг та оцінка ефективності міжнародних інвестицій	Розвиток людського капіталу
Розвиток інфраструктури	Економічна підтримка та пільгове оподаткування
Управління ризиками та забезпечення стабільності	Підтримка міжнародними структурами

Джерело: визначено авторами

для місцевих керівників та фахівців, які мають вміння вести переговори з міжнародними інвесторами і розуміти їхні потреби.

Залучення міжнародних інвестицій для розвитку територіальних громад в Україні здійснюється через активну інформаційно-просвітницьку діяльність, а саме: проведення презентацій та виставок для міжнародних інвесторів; створення і розповсюдження інвестиційних пропозицій та програм розвитку для потенційних інвесторів; інформування про інвестиційні можливості через медіа, онлайн-ресурси та соціальні мережі; створення аналітичного порталу з об'єктами Грінфілд та Браунфілд.

Відповідними департаментами органів місцевого самоврядування територіальних громад здійснюється моніторинг та оцінка ефективності інвестицій та вплив інвестиційних проєктів на місцеву економіку, що допомагає забезпечити прозорість процесу та удосконалити стратегії залучення інвестицій у разі потреби.

Міжнародні інвестиції часто спрямовуються на розвиток інфраструктури територіальних громад (дороги, транспорт, комунальний сектор, логістика, енергетика, нерухомість тощо). Інфраструктурні проєкти розробляються та реалізуються спільно з міжнародними інвесторами та відповідають сучасним стандартам забезпечення стійкого розвитку територій.

Управління ризиками та забезпечення стабільності здійснюється територіальними громадами з метою формування сприятливого інвестиційного клімату для бізнесу, мінімізації адміністративних бар'єрів та корупційних ризиків, а також механізмів забезпечення захисту міжнародних інвестицій.

Інституційна основа залучення міжнародних інвестицій для розвитку територіальних громад в Україні включає складові елементи, що спрямовані на формування сприятливого інвестиційного клімату для залучення іноземного капіталу в місцеві громади. Вона передбачає створення умов для інвестиційної діяльності, зокрема, в межах децентралізації та підтримки місцевого самоврядування. Відповідно до представленої в таблиці інформації, інституційна основа включає 6 складових елементів.

Інституції та агентства підтримки інвестицій в Україні представлені низкою структур: офіс залучення та підтримки інвестицій (UkraineInvest) – займається просуванням України як сприятливої країни для інвестицій, надає консультації для іноземних інвесторів,

допомагає у вирішенні регуляторних і юридичних питань; агенції регіонального розвитку – спеціалізуються на залученні інвестицій і розвитку місцевих проєктів, сприяють налагодженню зв'язків з міжнародними інвесторами, реалізують різні навчальні програми та тренінги для територіальних громад.

Державно-приватне партнерство є важливим інституційним механізмом залучення міжнародних інвестицій, оскільки дозволяє поєднувати ресурси та можливості держави і приватного сектору. На місцевому рівні це особливо важливо для реалізації крупних інфраструктурних проєктів (дороги, водопостачання, енергетика, утилізація та переробка сміття). Використання механізмів державно-приватного партнерства дозволяє реалізовувати соціальні проєкти за участю іноземного капіталу та громади, що зменшує фінансове навантаження на державу. У межах державно-приватного партнерства ефективним є укладання концесійних угод з міжнародними інвесторами, коли інвестор отримує право експлуатації об'єктів громади, що забезпечує розвиток інфраструктури (наприклад, транспортних і енергетичних об'єктів).

Інформаційно-аналітична підтримка та маркетинг територій включає просування регіонів через систему брендингу та використання історико-культурних традицій територій, розробки та запровадження маркетингових стратегій на основі інвестиційних можливостей регіонів, їх ресурсів та стратегічних проєктів; створення інформаційних платформ, що надають міжнародним інвесторам доступ до інформації про можливості та проєкти на місцевому рівні, сприяє швидше приймати управлінські рішення щодо інвестування.

Розвиток людського капіталу передбачає підвищення кваліфікації робочої сили та впровадження освітніх програм для розвитку професійних навичок на місцях; співпрацю із закладами вищої освіти для підготовки фахівців за напрямками, що відповідають потребам місцевого ринку праці.

Економічна підтримка та пільгове оподаткування включає надання субсидій та пільг, спільне фінансування інфраструктурних проєктів, спрощення процедур для міжнародних інвесторів з відкриття бізнесу на місцевому рівні; доступ територіальних громад до міжнародних фондів (наприклад, Європейського інвестиційного банку, Європейського банку реконструкцій та розвитку тощо), грантових програм та інших форм фінансової підтримки.

Міжнародні організації, такі як Світовий банк, Європейський Союз, а також міжнародні фінансові інститути, можуть надавати та надають через відповідні грантові програми як технічну, так і фінансову підтримку для реалізації інвестиційних проєктів розвитку територіальних громад в Україні. Вони виступають посередниками, можуть гарантувати покриття ризиків для інвесторів і надавати доступ до пільгових фінансових ресурсів.

Визначені нами складові елементи організаційної та інституційної основ залучення міжнародних інвестицій для розвитку територіальних громад в Україні є стратегічним кроком для розвитку територій і сприяють підвищенню їх конкурентоспроможності, економічної стабільності та соціального добробуту.

Висновки. Результати проведених досліджень дозволили визначити економічні, соціальні, політико-правові, інституційні проблеми, безпекові ризики, культурні та комунікаційні бар'єри, які стримують залучення міжнародних інвестицій до територіальних громад України задля забезпечення їх розвитку.

Залучення міжнародних інвестицій до територіальних громад України потребує комплексного підходу, який включає розбудову ефективної нормативно-правової та інституційної бази, підготовку місцевих органів влади до роботи з міжнародними інвесторами, розвиток інфраструктури та людського капіталу. Така організаційна основа допоможе

створити сприятливі умови для міжнародних інвестицій, що в свою чергу буде сприяти сталому розвитку територіальних громад.

Використання складових елементів інституційної основи залучення міжнародних інвестицій для розвитку територіальних громад в Україні передбачає ефективне управління на місцях, розвиток партнерських відносин із приватним сектором, дозволяє громадам стати більш привабливими для іноземного капіталу, сприяючи сталому економічному розвитку, створенню нових робочих місць та покращенню інфраструктури.

Для усунення ідентифікованих проблем в Україні та посилення організаційної та інституційної основ залучення міжнародних інвестицій для розвитку територіальних громад доцільно вжити наступні заходи: підвищувати прозорість діяльності органів місцевого самоврядування та бюджетів; покращувати інфраструктуру та безпекову ситуацію; розвивати управлінські спроможності територіальних громад; створювати спеціальні програми підтримки інвесторів, такі як податкові пільги чи державні гарантії; просувати міжнародне партнерство та проводити активну інформаційну кампанію щодо інвестиційних можливостей територіальних громад, поширювати та впроваджувати кращі європейські практики цифровізації органів державного управління на місяцях тощо. Актуальність зазначених заходів особливо зростає в умовах післявоєнного відновлення України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Баланюк І. Ф., Іваночко Б. Р. Заходи по залученню інвестицій в розвиток бізнесу територіальних громад на основі маркетингової стратегії. *Інноваційна економіка*. 2023. Вип. 1. С. 45–51.
2. Бичков С. В., Сорока В. А. Інституціональне забезпечення фінансування розвитку територіальних громад в умовах кризи. *Науковий журнал «ECONOMIC SYNERGY»*. 2024. Вип. 1 (11). С. 136–153.
3. Білоус С. П., Степанець І. В. Вплив об'єднаних територіальних громад на інвестиційну привабливість регіону. *Економіка та суспільство*. 2021. Випуск 27. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-33>
4. Білоус Я. Ю., Галгаш Р. А. Діагностика розвитку територіальних громад України: основні етапи і особливості. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2022. № 1(271). С. 58–64.
5. Васильєв О. Л. Публічне управління інвестицій місцевих громад в умовах євроінтеграції України. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2022. Спецвипуск. С. 27–30.
6. Галан Л. В., Бєлова Г. С. Удосконалення системи управління інвестиційною діяльністю в територіальних громадах. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 38. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1318>
7. Євтушенко Н. М., Малишко В. В., Городніченко Ю. В. Забезпечення фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації. *Економічний вісник університету*. 2020. Випуск № 46. С. 191–199.
8. Загірняк Д. М., Дідур С. В., Глухова В. І., Кравченко Х. В. Аналіз джерел формування бюджетних інвестицій територіальних громад. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2022. № 1(105). С. 40–46.

9. Козак О. О., Михайленко О. Г. Концептуальні засади бізнес-планування в системі управління об'єднаних територіальних громад. *Ефективна економіка*. 2022. Вип. 7. С. 1–25.
10. Лещук Г. В. Континуум залучення інвестицій у розвиток об'єднаних територіальних громад. *Бізнес-навігатор*. 2019. Вип. 6.1-2 (56). С. 67–72.
11. Малишівський Т. В., Стефінін В. В. Система інструментів інвестиційної політики на місцевому рівні: теоретичний аспект. *Актуальні проблеми розвитку регіону*. 2021. Вип. 17(1). С. 173–183.
12. Місцевий економічний розвиток у територіальних громадах: антикризові інструменти у воєнний і післявоєнний період: посібник. Львів, 2022. 75 с.
13. Пивовар П. В., Тарасович Л. В., Присяжна Т. Т. Діджиталізація інвестиційної діяльності територіальних громад: концептуальні основи, механізм управління та стратегічні орієнтації. *Київський економічний науковий журнал*. 2023. № 1. С. 60–68.
14. Руснак А. В., Алещенко Л. О. Перспективи формування фінансових ресурсів об'єднаних територіальних громад. *Агросвіт*. 2018. № 6. С. 22–27.
15. Управління фінансами територіальних громад: теорія і практика: колективна монографія / за наук. ред. д.е.н., професора О. П. Кириленко. Тернопіль, 2019. 280 с.
16. Якимчук А. Ю. Стратегічні основи інвестиційного забезпечення територіальних громад. *Вісник НУВГП*. 2021. Вип. 1(93). С. 240–254.

REFERENCES:

1. Balaniuk I. F., Ivanochko B. R. (2023). Zakhody po zaluchenniu investytsii v rozvytok biznesu terytorialnykh hromad na osnovi marketynhovoї stratehii. *Innovatsiina ekonomika*. Vyp. 1. S. 45–51.
2. Bychkov S. V., Soroka V. A. (2024). Instytutsionalne zabezpechennia finansuvannia rozvytku terytorialnykh hromad v umovakh kryzy. *Naukovyi zhurnal «ECONOMIC SYNERGY»*. Vyp. 1 (11). S. 136–153.
3. Bilous S. P., Stepanets I. V. (2021). Vplyv obiednanykh terytorialnykh hromad na investytsiinu pryvablyvist rehionu. *Ekonomika ta suspilstvo*. Vypusk 27. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-33>
4. Bilous Ya. Yu., Halhash R. A. (2022). Diahnostyka rozvytku terytorialnykh hromad Ukrainy: osnovni etapy i osoblyvosti. *Visnyk Skhidnoukrainskoho natsionalnogo universytetu imeni Volodymyra Dalia*. № 1(271). S. 58–64.
5. Vasyliev O. L. (2022). Publichne upravlinnia investytsii mistsevykh hromad v umovakh yevrointehratsii Ukrainy. *Publichne upravlinnia ta mytne administruvannia*. Spetsvypusk. S. 27–30.
6. Halan L. V., Bielova H. S. (2022). Udoskonalennia systemy upravlinnia investytsiinoї diialnistiu v terytorialnykh hromadakh. *Ekonomika ta suspilstvo*. Vyp. 38. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1318>
7. Yevtushenko N. M., Malyshko V. V., Horodnichenko Yu. V. (2020). Zabezpechennia finansovoї spromozhnosti obiednanykh terytorialnykh hromad v umovakh detsentralizatsii. *Ekonomichnyi visnyk universytetu*. Vypusk № 46. S. 191–199.
8. Zahirniak D. M., Didur S. V., Hlukhova V. I., Kravchenko Kh. V. (2022). Analiz dzherel formuvannia biudzhetnykh investytsii terytorialnykh hromad. *Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli*. № 1(105). S. 40–46.
9. Kozak O. O., Mykhailenko O. H. (2022). Kontseptualni zasady biznes-planuvannia v systemi upravlinnia obiednanykh terytorialnykh hromad. *Efektivna ekonomika*. Vyp. 7. S. 1–25.
10. Leshchuk H. V. (2019). Kontynuum zaluchennia investytsii u rozvytok obiednanykh terytorialnykh hromad. *Biznes-navihator*. Vyp. 6.1-2 (56). S. 67–72.
11. Malyshivskiy T. V., Stefinin V. V. (2021). Systema instrumentiv investytsiinoї polityky na mistsevomu rivni: teoretichnyi aspekt. *Aktualni problemy rozvytku rehionu*. Vyp. 17(1). S. 173–183.
12. Mistsevyi ekonomichnyi rozvytok u terytorialnykh hromadakh: antykrizovi instrumenty u voiennyi i pislivoiennyi period: posibnyk. Lviv, 2022. 75 s.
13. Pyvovar P. V., Tarasovych L. V., Prysiazhna T. T. (2023). Didzhytalizatsiia investytsiinoї diialnosti terytorialnykh hromad: kontseptualni osnovy, mekhanizm upravlinnia ta stratehichni oriientsatsii. *Kyivskiy ekonomichnyi naukovyi zhurnal*. № 1. S. 60–68.
14. Rusnak A. V., Alieshchenko L. O. (2018). Perspektyvy formuvannia finansovykh resursiv obiednanykh terytorialnykh hromad. *Ahrosvit*. № 6. S. 22–27.
15. Upravlinnia finansamy terytorialnykh hromad: teoriia i praktyka: kolektyvna monohrafiia / za nauk. red. d.e.n., profesora O. P. Kyrylenko. Ternopil, 2019. 280 s.
16. Yakymchuk A. Yu. (2021). Stratehichni osnovy investytsiinoho zabezpechennia terytorialnykh hromad. *Visnyk NUVHP*. Vyp. 1(93). S. 240–254.